

Проф. дин Сергей ИГНАТОВ, директор на Българския институт по египтология:

ЕГИПЕТ Е НАЙ-ГОЛЯМАТА АРХЕОЛОГИЧЕСКА ПЛОЩАДКА

- 14 февруари е ден на археолога. Ще има ли 6-а експедиция за Египет този месец?

- Доскоро египетските власти не дават допуск, защото смятаха, че няма сигурност. Откакто президентът Доналд Тръмп повдигна въпроса за Ерусалим, някои експедиции започнаха да се изтеглят. Светът е такъв - хората лесно могат да бъдат обидени. Мюсюлманите също смятат Ерусалим за свято място. На разкопките обектът е защитен, но за хората няма охрана, защото всеки живее, където се е организиран. В последния момент стана ясно, че египтяните са осигурили сигурността и ще заминем, макар че този път сезонът ще е кратък.

- През декември 2017 г. възобновихте пътуващия семинар в Египет с най-добрите египтолози от Български институт по египтология към Нов български университет. Кога е следващият?

- Заминаваме на 31 март, а се връщаме на 8-9 април. Маршрутът е Кайро, Асуан (храма на Изида и Абу Симбел) - посещават се гробници и храмове. После с круизен кораб по Нил тръгваме на север и спираме на основните паметници и превеждаме от египетския език. Сега водим 80 души и не само студенти. През декември бяха 48 души - имаше и българи от Германия и Великобритания. Някои повтарят пътуването, защото програмата е различна, но лекциите дори на едно и също място също не са еднакви. Ако отидеш в Дейр ел-Бахри, по един начин ще видиш надписите и изображенията сутрин, по друг - при залез. Зависи от осветяването - все пак са минали над 3000 г.

- Вие ли ще сте лектор?
- Лектори сме заедно с доц. Леков и доц. Бузов. Този път с нас ще дойде и моят учител от Санкт Петербург проф. Андрей Вассоевич. Така заедно със студентите се събират четири поколения египтолози. Изморително е, защото се четат много лекции, но е голямо преживяване.

Семинарът е много полезен. Правихме го до Арабската пролет, после стана опасно. През декември го възобновихме, като мислехме, че нещата са се оправили. Но на 24 ноември при атентат в джамия в Синай бяха убити 305 души, а 128 бяха ранени. Мислех, че пътуването ще се провали, но всичко мина успешно. При семинарите хотелите са като крепости, а корабът се охранява - все пак не живееш в село или в пустиня, както при разкопките.

- Тежката изкопна работа на „нашата гробница“ в Луксор вече е отхвърлена. Какво предстои и как е финансирането?

- Предстои още 3-4 г. работа - да се реставрират изображенията, текстовете, да се укрепят таванът, има стела, която трябва да бъде реставрирана. Ако намерим добро финансиране, трябва да вземем чужденци египтолози, специалисти по египетска реставрация. Защото на стена, на която нищо не се вижда, един египтолог, като гледа

дълго, различава силуета на бог Хор например. И понеже знае какъв е канонът, ориентира се и за другите силуети наоколо. Българските реставратори са добри за работа в църкви или с картини, но за Египет трябва да минат специално обучение. Там има бродещи експерти, които ходят от експедиция в експедиция. Има и местни големи специалисти.

Асуан, храмът Абу Симбел

Мечтая за години, когато ще имаме още 1-2 експедиции, както правят другите институти. Засега ни подкрепя единствено Нов български университет и всяка година увеличава сумата за експедицията. Продължавам да търся спонсори, надявам се някой да припознае проекта - в момента той е единствената българска археологическа мисия извън страната.

- Кой е най-старият пласт на гробницата ни?
- От времето на Рамзес II (1279-1213 г. пр. Хр.), времето около Троянската война. Гробницата е на жреца му Пи Ай - рядко име за Египет. Той е служил на Рамзес II в Рамесеума отсреща, което означава, че трябва и него да проучим, за да възстановим живота на Пи Ай в контекста на времето.

- Отговарящият за разкопките на гробницата доц. д-р Теодор Леков казва, че са открити огромно количество предмети, но основното откритие са знанията. Какви знания?
- Самият процес на археологическа работа - всеки ден излиза нещо ново, някакво малко фрагментче, текст или изречение. И никога преди теб не го е чел. Така придобиваш много повече знания, отколкото като четеш вече прочетено нещо или коментари. Когато има студенти, те участват в целия този процес. Това не е четене на вестник. Трябва да се датира самото изписване на знаците. Един и същ текст, който говори за едно и също събитие, но писан в различни години, показва как се е променил вътрешнополитическият живот в страната. Много често в гробницата има предмети от друго място, довяти от вятъра. Вътре са живели и хора.

Знания се трупат всеки ден. Дори „Египет на фараоните“ - историята, която аз съм написал, вече има нужда от корекции - самият подход е друг. Затова в момента бавя следваща своя книга за едни надписи на Рамзес II, които засягат отношението му с боговете и поданиците. Книгата ще стане добра, когато науча и за живота на Пи Ай. Почти като криминалист събирам неща за него и започнавам да опознавам епохата по-добре.

- Стана ясно, че при работата на терен в Луксор българските египтолози се запознават с новостите в археологията, които ползват в другите мисии. Разкажете за някои от новите технологии.
- Достатъчно е да отидем до Мединет Хабу, където от 20-те години на ХХ в. работят колеги от Чикаго. Все едно влизаш в лаборатория - с бели ръкавици, помещението с компютърни зали. Използват

художници, които гледат един надпис под различен ъгъл и го реставрират, след като са събрали няколко гледни точки. Но въпреки това колегата от експедицията на Чикаго обича да идва при нас, защото му харесва гробницата, а ние сме в прах и мръсни, а това е истинска работа.

В Делтата има техника за изсушаване на подпочвени води. Най-новото в технологиите се реализира в Египет, където е най-голямата археологическа площадка в момента. Само 30% от археологическите находки са извадени, остават още 70%. Мислим си, че нещо знаем, а не е така. Един колега казва, че районът е като швейцарско сирене - под нашата гробница може да има други от предишни епохи.

Проблемът с повечето гробници, включително и нашата е, че в тях са живели дълго време хора, палили са огън, унищожавали

Пренасяне на вода с магаре до гробницата на Пи Ай

са изображения. Ранните християни са водили голяма война

с изображенията - за тях това са демони. Гробниците са обитавани съвсем доскоро. Нашият реставратор е живял в съседна гробница допреди години. Правителството води война за изселването им от тези места от 30-те години на ХХ в. - направили са им жилища с вода и ток, но 2000 г. и след това все още някои предпочитат да живеят в гробниците, където вода се носи с магаренце. За някои това е бизнес - каквото намерят, продават го.

„От гробницата веднъж излезе отровна змия - но работниците се уплашиха и я убиха. А тя беше млада, можеше да се пренесе на друго място и да се спаси.“

- Имате ли някакъв ритуал при всяко свое посещение?

За пръв път отидох в Египет 1988 г. Най-много обичам Луксор и Луксорския храм - обичам да отидат там на лунна светлина. В храма има една родилна стая, където е описано раждането на Аменхотеп III. Просто седиш между колоните и усещането е неповторимо.

Другото ми любимо място е Рамесеумът.

Ема ИВАНОВА

Допелхерц® актив

Витамины за очи

+ Боровинка

Грижа за очите през деня и нощта!

Вече с добавена **ЧЕРНА БОРОВИНКА**

в подкрепа на:

- нощното виждане
- устойчивостта на ретината спрямо различни увреждащи фактори

Търсете в аптеките!

100% КАЧЕСТВО ОТ ГЕРМАНИЯ

Queisser PHARMA | Отговорна грижа за здравето от 1897

02 441 27 64 | WWW.DOPPELHERZ.BG | INFO@QUEISSER.BG